

WINTERWATER

SUSANNE JANSSON BIJ UITGEVERIJ CARGO

Het offerveen

Susanne Jansson

Winterwater

Vertaald door Marika Otte

2020
AMSTERDAM

Cargo is een imprint van Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam

Copyright © 2020 Susanne Jansson

Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Marika Otte

Oorspronkelijke titel *Vintervatten*

Oorspronkelijke uitgever Wahlström & Widstrand, Stockholm

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie Getty Images (Aras Akyüz/EyeEm)

Foto auteur Emelie Esplund

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 031 0661 8

NUR 305

uitgeverijcargo.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

*Don't wait any longer.
Dive in the ocean,
leave and let the sea be you.*

Jalal Al-din Rumi (1207-1273)
Vertaling van Coleman Barks

PROLOG

Het waren de luchten, de vele, weidse luchten.

De luchten boven de zee, hoe ze veranderden.

De zware vaalwitte. De lichtblauwe zorgeloze, slechts met streepjes wit. De luchten die als mooi gevouwen zijdepapier boven een wonderlijk goudgeel schijnsel hingen, de harde staalgrijze, de bliksemende en helse en waanzinnig bulderende.

De luchten, hoe ze zich welfden boven de zachte rotsen geslepen door millennia van landijs, zich wentelden boven de wereld daarbeneden, alles domineerden.

Hoe ze ontstonden, verdwenen en herrezen als een andere gedaante; als wát wist je nooit.

Het waren de luchten.

En het water.

En de rotsen.

Het was alles.

En dan de mensen. De mensen, de kleine mensen, die gekomen waren om zich op het getekende land te nestelen. Om de haring te pakken te krijgen, lang, lang geleden, toen die in scholen zwom zo groot, zoiets hadden ze nog nooit gezien. *Nooit zulke scholen gezien.* Ze zeiden dat je van eiland naar eiland kon lopen. Dat er meer haring dan water was.

De mensen woonden daar op de eilanden en begaven zich op dat water, onder al die hemels. En soms – niet zelden, o nee –, soms viel er onder een hemel een lichaam in het water terwijl dat niet de bedoeling was, en dat was dan dat. Ja,

voor de mensen niet natuurlijk, maar wel voor het water en voor de hemels.

Misschien hoorde je het geroep, een naam die verdween in de wind. Het geroep vanaf het land of vanaf een boot, over de zee.

Soms, in de winter, wanneer de zee dieper en donkerder leek te worden, hadden ze het over ander geroep. Geroep vanúit de zee, geroep dat zich een weg zocht naar het land. Geroep dat speelde en aantrok.

Maar misschien zeiden ze dat alleen maar.

Misschien was het gewoon de wind.

Ver daarboven scheen de zon goedhartig met haar oog en zond een paar lichtstralen omlaag, die zich verdeelden en een eindje onder het wateroppervlak uiteenvielen. Zijn hoofdlamp begon het op te geven; hij had de batterijen natuurlijk moeten opladen. Maar goed, er was toch niet veel meer te doen.

Martin liet zijn blik langs de hangende rijen met kweeklijnen glijden. Ze hingen vol met zeewier en mosselen, als zuilengalerijen in een zeetuin. Na een poosje was hij bij het laatste anker op de bodem. Hij testte de stevigheid door een paar keer aan het touw te trekken. Het leek intact te zijn. Niets wat op schade wees.

Alles zag er goed uit.

Hij draaide zich om, maakte vaart met zijn zwemvliezen en zwom naar het touw dat over de zeebodem liep. Aan de ene kant zat het verankerd in zijn mosselkwekerij en aan de andere kant in de steiger aan land. Hij begon het nu echt koud te krijgen, zijn handen en rug waren allang verkleumd, maar nu begon ook zijn hele romp te bevriezen, werd gevoelloos als een stuk dood vlees.

Rond deze tijd, in januari, gebeurde er niet veel in de zee. Je kon een krabbetje zien wegspringen dat zich in het zand verstopt had of een platvis die roerloos op betere tijden lag te wachten, maar in het algemeen was het zo koud dat het leven onder water voor het grootste gedeelte tot stilstand was gekomen.

De late herfst en de vroege winter waren anders; het was

de periode waarin de zomeralgen verdwenen waren maar de echte kou nog niet had ingezet. Wanneer het zicht helder en het leven nog altijd in volle gang was.

Dan, wanneer de regen, het gure weer en de stormen de hemel verduisterden, was het het leukst om in de rust en stilte onder het wateroppervlak te zijn. Dan trok hij er graag puur voor zijn plezier op uit.

Voor hem was dat de beste manier om zich te ontspannen, gewichtloos in de zee te zijn en een wereld te beleven die gereduceerd was tot het oppervlak dat door de zaklamp verlicht werd. De rest verdween. Het was echt niet te vergelijken met tropisch water waar je twintig meter alle kanten op kon kijken – hier ging het juist om de duisternis, de intimiteit en de details.

Vlak bij de oppervlakte had je de kwallen. Kamkwalletjes die je in verschillende kleuren kon zien knippen als je erop scheen. En haarkwallen die met hun meterslange tentakels op jacht waren: gezonde, sterke organismen in hun element, niet de kapotte, halfdode die je meestal 's zomers op het strand zag. Maar je moest goed uitkijken. Eén keer waren er een paar tentakels aan zijn regulator blijven haken, waardoor zijn bovenlip onherkenbaar opgezwollen was.

Als het donker was kwamen er wezens tevoorschijn die zich in het licht niet lieten zien. Inktvisjes die van kleur veranderden wanneer ze zich in het nauw gedreven voelden, zee kreeften die uit hun holen waren gekropen en aan de wandel waren. Vaak bevonden ze zich niet in zijn blikveld, de garnalen niet, de camouflagekrabben niet en ook de heremietkreeften niet; het was zaak goed op bewegingen te letten of op de oogjes die het licht van de lamp reflecteerden.

Ooit was hij eens aan het duiken geweest, toen hij met zijn blik langs een wand met bergkoralen en zeetulpen ging.

Plotseling had hij gevoeld dat hij werd gadeslagen. Hij had zich omgedraaid en achter hem had een witte, haast blauwachtige bloemkoolkwal gezweefd. Hij zag eruit als een spookje, of een opgetrokken paddenstoel, of een pas ontplofte atoombom.

En toen had hij zich gerealiseerd dat hij niet de enige toeschouwer was. Hij werd van alle kanten gadeslagen, door al die wezens die rondzweefden of zich in het zand of onder stenen schuilhielden, en die aan zijn blik ontkwamen, in wier ogen de lichtstralen van zijn zaklamp nooit schenen.

Nu zag hij de steiger bij het boothuisje.

Met een paar laatste zwemslagen was hij er. Langzaam steeg hij het laatste stukje naar de oppervlakte en pakte het trappetje vast. Hij trok zijn zwemvliezen uit, gooide ze op de steiger en klom het trappetje op. Het was een degelijke constructie, hij had er een paar duizend kronen voor neergeteld, zodat het het gewicht kon dragen dat hij met een volledige uitrusting had.

Hij haalde de regulator uit zijn mond, maakte alle slangen-tjes los, trok zijn trimvest uit en legde alles op het steekwagentje dat ernaast stond. Vervolgens liep hij met zware stappen naar zijn pick-up, hij voelde zich ongeveer even soepel als een schildpad die op zijn rug ligt.

Toen hij zijn wetsuit had uitgetrokken en de volledige uitrusting in zijn auto had opgehangen, hoestte hij de kou uit zijn longen en liet zich op de doorgezeten bestuurdersstoel zakken. Hij startte de motor, schonk een kop koffie in uit de thermosfles en liet zijn handen langzaam ontdooien door de mok.

Alles had er goed uitgezien.

Het was voorbij, alles zou weer normaal worden.

Kon hij dat maar geloven.

Een kwartier later reed Martin weg, met handen die wit werden op het stuur.

Er was niets te zien toen hij het boothuisje verliet en over het erf van de broers reed.

Geen vijandige blikken voor zover hij kon zien. En toch voelde hij ze, alsof ze overal vandaan kwamen: vanuit het huis, uit de schuur, of vanuit een van de machines die er geparkeerd stonden.

Hun blikken, met de ingehouden woede.

Ze waren ergens daarbinnen, hij wist het.

Hij dacht na wat hij zou gaan doen in de drie dagen dat hij alleen met Adam was. Misschien konden ze zaterdag naar Gotenburg gaan om de dierentuin in Slotsskogen te bezoeken; Adam zou het enig vinden, helemaal als ze zijn vriendje Vilgot mee konden krijgen. Morgen was hij in elk geval van plan om thuis te blijven en wat in het schuurtje en de tuin te rommelen. Het zou een paar graden onder nul en bewolkt worden, niet zulk mooi weer, maar ook geen sneeuwstorm zoals vorig weekend, toen ze amper de weg hadden kunnen onderscheiden en ze het grootste gedeelte van de tijd binnen hadden moeten blijven. Wanneer Alexandra en Nellie morgen vertrokken waren, zou hij met Adam naar het water kunnen gaan om daar te picknicken. Het rustig aan doen.

Na een rit van ruim twintig minuten sloeg hij de onverharde weg in die naar het kinderdagverblijf leidde. Het lag vlak aan zee en was het mooiste kinderdagverblijf van heel Zweden, had hij heel vaak gedacht, nadat hij over de eerste ongerustheid heen was over alles wat er kon gebeuren. De oneindigheid, de eeuwigheid, dat de kinderen daar elke dag konden zijn, hij dacht soms dat het op de een of andere manier *goede mensen* van ze moest maken, ook al wist hij natuurlijk eigenlijk wel beter.

De kinderen zaten worstjes te grillen op de boomstammen die in een vierkant rond de vuurplaats waren neergezet. Martin parkeerde zijn auto en keek of hij zijn zoon zag, hij ontdekte ten slotte zijn lichte bos haar en de blauwe overall. Even bleef hij stilletjes zitten kijken, Adam had zijn auto nog niet ontdekt. Hij leefde op dit moment in zijn eigen wereldje, het wereldje waarin hij zich bevond wanneer hij niet met zijn ouders was. Het was fascinerend en indrukwekkend en ook een beetje eng om te zien dat hij ook zonder hen iemand was. Nu stopte hij het laatste stukje worst in zijn mond. Hij kreeg een servet om zijn mond mee af te veegen.

Dat nukkige, heerlijke mondje. Die ronde, zachte wangen. De ogen die open waren, voor alles, tot ze op iets reageerden wat niet goed was, wat niet klopte. Meestal hadden die dingen met Mulle te maken – dat die thuis was blijven liggen en op dat moment niet opgehaald kon worden, dat hij zelf lelijk had gedaan tegen een andere pop of beer en geen sorry wilde zeggen, alle tegenslagen en fijne dingen in het leven waren op de een of andere manier altijd te herleiden tot zijn lappenpop.

Martin schoof zijn stoel naar achteren en wurmde zich uit het dikke thermo-ondergoed dat hij tijdens het duiken had gedragen. Hij trok een spijkerbroek en een trui aan en stapte uit. Toen hij het portier dichtsloeg keek Adam op.

‘Papa!’

Hij stond op en rende met uitgestoken armpjes op Martin af.

‘Dag, lieverdje,’ zei Martin en hij ging op zijn hurken zitten.

Ze verenigden zich in een lange, naar worst geurende omhelzing, en Martin voelde hoe alle zorgen oplostten en verdwenen.

‘Stap maar in, dan ga ik naar binnen om je spullen te halen en te zeggen dat je morgen niet komt.’

Het was gaan schemeren toen ze de weg op kwamen. Adam zat naast Martin in een achterstevoren geplaatst kinderzitje en probeerde een vliegtuigje te vouwen. Het geluid van een berichtje op zijn telefoon. Het was Alexandra.

Neem je popcorn mee? stond er, gevolgd door een groot hart.

Martin glimlachte en stuurde haar een emoji-zoen terug.

De kleine supermarkt lag vlak aan de weg en werd vooral bezocht door mensen die buiten Henån woonden en graag de grote supermarkt in het dorp vermeden. Je had er de gebruikelijke standaardartikelen en bovendien was er een hoekje met een paar stoelen, een tafel en een koffieautomaat.

Voor degene die daar behoefte aan had was er bijna altijd wel iemand om een paar woorden mee te wisselen; er werd over paardenrennen en voetbaluitslagen gepraat en daar zat Adam altijd te wachten. Soms stak een aardige mevrouw of meneer hem een lolly of een snoepje toe.

‘Blijf jij hier, ik kom zo,’ zei Martin en hij zag hoe Adam er zonder antwoord te geven direct op afrende en op zijn gebruikelijke plek in een van de rieten stoeltjes ging zitten. Martin haalde vlug zijn boodschappen en liep naar de kassa om te betalen.

Vanuit de rij wierp hij een blik in de richting van Adam, die met Lisa op schoot zat, een pekinneesje dat ze soms tegenkwamen en dat bij een oudere dame hoorde. Inwendig moest Martin lachen en zuchten tegelijk. Hij wist wat hem nu te wachten stond. Adam zou het hele weekend over Lisa gaan hebben. Hoe zacht haar vacht was, hoe leuk ze was om mee te spelen. Konden zij er niet ook zo een nemen?

Wannéér konden ze die nemen? Als hij vier werd, of vijf? Mocht hij zelf bepalen hoe hij zou heten?

Toen Martin klaar was, was Lisa verdwenen en in plaats daarvan had Adam nu een doosje snoepjes.

‘Kijk,’ zei hij tevreden en hij schudde met het doosje.

Achter hem zat een man van een jaar of zestig met extreem overgewicht in een trainingspak. Martin kende hem niet. Hij leunde op een stok, knipoogde en zei met hese stem: ‘Het is toch bijna zaterdag.’

Alexandra zat op de bank in de keuken met Nellie in haar armen de post door te kijken toen Martin en Adam binnenkwamen. De namiddagse duisternis werd verdreven door een wandlamp en twee brandende kaarsen, vanuit de radio klonk het nieuws en er hing een geur van Parmezaanse kaas in de keuken. Op het fornuis stond een pan met risotto.

‘Heb jij...?’ vroeg Martin verbaasd.

‘Je hoeft niet zo geschokt te klinken, hoor,’ zei Alexandra zogenaamd beledigd.

Martin trok zijn jas uit en hing hem op in de hal, terwijl Adam op zijn moeder afrende, een knuffel kreeg en haar het papieren vliegtuigje en het doosje snoepjes liet zien.

‘Je weet wat we gezegd hebben,’ zei Alexandra, die er wat de opvoeding van de kinderen betrof meer principes op nahield dan Martin kon opbrengen.

‘Die heb ik van een meneer gekregen.’

‘Maar je mag alleen maar op zaterdag snoep.’

‘Wanneer is het zaterdag?’

‘Niet morgen maar de dag daarna.’

‘Maar dan is het op,’ zei hij triomfantelijk. Hij fronste zijn wenkbrauwen en keek naar zijn zusje, dat aan Alexandra’s borst in slaap was gevallen, een laagje melk op haar dunne lipjes.

‘Nellie slaapt,’ constateerde hij, en hij prikte in haar wang.

‘Ja, dat klopt,’ fluisterde Alexandra. ‘Maar niet wakker maken, hoor.’ Ze stond op en legde haar dochter in de oude wieg die in een hoek van de keuken stond. Martins vader had erin gelegen toen hij klein was, en later Martin zelf.

Ze liep terug naar Adam en nam hem op schoot. Martin boog zich voorover en kustte haar op haar mond.

‘Hoe is het gegaan?’ vroeg Alexandra.

Martin hoorde de angst in haar stem. Hij liep naar de koelkast.

‘Biertje?’

‘Graag,’ antwoordde Alexandra. ‘Op tv zeiden ze dat bier heel goed is als je borstvoeding geeft.’

‘Echt?’ zei Martin verbaasd.

‘Eeh, ik kán het natuurlijk verkeerd begrepen hebben,’ zei Alexandra met een onschuldig gezicht.

Martin schonk een schuimende porter in twee glazen, zette er een voor haar op tafel en ging op een stoel tegenover haar zitten. Hij keek naar buiten en aanschouwde het rode avondlicht dat de hemel langzaam kleurde. Ondanks Alexandra’s luchtige toon voelde hij hoe gespannen ze op zijn antwoord zat te wachten.

‘Het zag er prima uit,’ zei hij. ‘Geen rare dingen.’

Hij streek met zijn hand over zijn donkere, stugge haar, omlaag langs zijn baard en ten slotte wreef hij een paar keer nadenkend over zijn kin. Vervolgens schudde hij zijn hoofd.

‘Volgens mij hoeven we ons geen zorgen meer te maken.’ Zijn stem klonk resoluut, alsof hij besloten had dat dit was hoe het was. ‘Ik denk echt dat het voorbij is.’

Alexandra hief haar glas en liet haar lippen in het schuim verdwijnen.

‘Laten we het hopen,’ zei ze. ‘Laten we het hopen.’

Aadam. Aaadadam.

Langzaam werd Martin wakker. De langgerekte, golvende klanken die Adams naam vormden, zweefden zijn bewustzijn in en uit. Na een poosje was hij er.

Was iemand Adam aan het roepen?

Had hij gedroomd?

Nu hoorde hij iets anders, vanuit de televisiekamer aan de andere kant van hun slaapkamerdeur, een welbekend geluid. Om Alexandra niet wakker te maken deed hij het licht niet aan; hij zette zijn voeten op de krakende houten vloer en stapte uit bed.

Adam stond bij het lage raam achter de televisie naar het water te kijken, zoals hij 's nachts al veel vaker had gedaan.

Martin ging op de grond zitten wachten. Wanneer hij slaapwandelde gaven ze Adam altijd alle tijd die hij nodig had, maar na een poosje vond Martin het wel erg lang duren. Hij stond op, keek naar het water en vervolgens weer naar zijn zoon.

Hij zag er zo eenzaam uit, zoals hij daar stond, zo weerloos. De pyjama die hij voor kerst had gekregen was een maat te groot, de broek was een beetje afgezakt en hing over zijn voeten, het jasje ontblootte een schouder. Het maanlicht scheen recht in zijn gezicht, verspreidde zich als glanzend parelmoer over zijn huid, zijn ogen waren op een vast punt in de verte gericht.

‘Hoi,’ zei hij plotseling met zo’n heldere stem, dat Martin haast tranen in zijn ogen kreeg. Het klonk als een stem uit een andere wereld.

‘Niet nu,’ ging Adam verder, ‘gauw. Ik kom gauw.’

Weer een lange stilte.

Martin bleef roerloos staan zonder iets te zeggen. Hij voelde hoe zijn nekharen overeind gingen staan. Dit had Adam nooit eerder gedaan. Dacht hij dat hij met iemand aan het praten was?

Adam liep terug zijn kamer in, stapte in bed en ging liggen slapen. Martin aarzelde even. Hij onderdrukte de neiging om iets tegen hem te zeggen, hem wakker te maken. Alexandra en hij hadden afgesproken dat ze dat niet zouden doen. Ze wisten dat het een issue was of je slaapwandelaars moest wakker maken of niet, maar aangezien Adam nooit iets gedaan had wat hem tijdens het slaapwandelen zou kunnen schaden, hadden ze hem door laten slapen. Martin legde de deken over Adam heen en deed zijn nachtlampje aan, dat de vorm had van een slapende kat, waarna hij terugging naar zijn eigen kamer. Het duurde een poos voor hij weer kon slapen.

Het slaapwandelen van Adam was een paar maanden geleden begonnen. Ze hadden contact gehad met het consultatiebureau, waar ze gerustgesteld waren. Het kwam vaak voor bij kinderen, hadden ze te horen gekregen, en het kon komen doordat er iets bijzonders gebeurd was. Een soort stressreactie. Dat Adam een zusje had gekregen was een mogelijke oorzaak, had de medewerker uitgelegd. Tijdens een afspraak met het personeel van het kinderdagverblijf waren ze ervan verzekerd dat Adam zijn gewone, rustige zelf was geweest, hij had het er altijd naar zijn zin. Daarmee hadden ze genoegen genomen. Martin had het gedrag ook gegoogeld en wist dat het erfelijk kon zijn. Had hij zelf geslaapwandeld als kind? Hij wist het niet, maar bedacht dat hij het de volgende keer dat hij zijn ouders sprak aan ze

moest vragen. En dat hij het met Alexandra moest bespreken.

Rond zes uur werd Martin heel even wakker toen Alexandra en Nellie vertrokken – ze zouden een lang weekend in een hotel in Kopenhagen doorbrengen met Alexandra's zus Monica, en naar een wellnesscentrum gaan. Monica's buurmeisje, een ervaren oppas, zou meegaan, zodat Alexandra zich ook een beetje vrij zou voelen en de zussen de kans zouden hebben elkaar te spreken en de stad in te gaan.

Martin kreeg een warme zoen op zijn voorhoofd en rook een vleugje magnolia, een parfum dat ze van hem cadeau had gekregen. Zijn vingers aaiden Nellies zachte babywangetje toen Alexandra haar bij hem op schoot zette. Ze hadden haast, en Martin had geen gelegenheid gehad om Alexandra te vertellen wat er zich die nacht had afgespeeld. Wat misschien ook maar beter was, hij wilde haar niet ongerust maken. Sinds de geboorte van Nellie, vier maanden geleden, had ze haar handen vol gehad aan de kinderen, en ze verdiende een gezellig weekend.

‘Pas goed op julliezelf,’ fluisterde hij.

‘Pas goed op julliezelf,’ fluisterde ze terug.

Een uur later stond hij op, trok zijn ochtendjas aan, wierp een blik in Adams kamer, zag dat die nog sliep, en liep de trap af. In de keuken vulde hij het espressopotje en zette het op de kookplaat. Hij schonk een glas grapefruitsap in en ging op zijn oude klompen naar buiten om de krant te halen.

Het was nog donker. De tuin lag in de ochtendkou, nog even en dan zou de open zee te zien zijn, achter het eilandje en de dichtbijgelegen rotsen. Het Skagerrak, weids en wild.

In het gele schijnsel van het keukenraam stond hij een poosje van de stilte te genieten. Hij was één met dit eiland,

de zee, het huis. Hoewel dit slechts het buitenhuis van de familie was geweest toen hij opgroeide, had het altijd als zijn echte thuis gevoeld, bedacht hij. In goede en in slechte tijden. Bijna alle herinneringen uit zijn jeugd speelden zich hier af.

Vanuit de zee hoorde hij het bassende geroep van een roerdomp. Een onbehaaglijk geluid, hij begreep wel waarom boeren vroeger dachten dat het van boosaardige geesten afkomstig was.

Hij huiverde en ging naar binnen.

*

In de jaren zeventig hadden zijn ouders het huis voor amper tachtigduizend kronen gekocht, toen ze pas getrouwd waren. Ze wilden een eigen plek hebben op Orust, de streek van zijn vaders jeugd, een plek om aardbeien te kweken en te zwemmen en om 's zomers met een bootje te vissen – een houten huis van vijfenzestig vierkante meter met een bovenverdieping, een serre en vijf mooie kamertjes, alles wat je je kon wensen. Maar hoe ouder ze werden, hoe minder vaak zijn ouders hun comfortabele villa in Uddevalla hadden verlaten.

Na de middelbare school was Martin biologie gaan studeren aan de universiteit van Gotenburg. Hij had een klein appartementje in de wijk Majorna kunnen onderhuren, dat hij later met hulp van zijn ouders had kunnen kopen. Maar een theoretische studie was niets voor hem geweest en na één semester was hij al afgehaakt. Hij vond een baantje als verkoper in een sportzaak vlak buiten de stad. Een tijdelijk baantje, had hij tegen zichzelf gezegd, terwijl hij nadacht wat hij met zijn leven ging doen. En vervolgens was hij er ge-

bleven. Hij had het er niet naar zijn zin, maar hij was er ook niet ongelukkig. Hij stond 's ochtends gewoon op en ging ernaartoe. De avonden na het werk bracht hij meestal thuis door. Hij hield niet zo van uitgaan en had niet veel vrienden in Gotenburg. In de weekenden ging hij naar Orust, om daar in het huis en de tuin lekker zijn gang te gaan. In zijn jeugd had hij er al zijn zomers en schoolvakanties doorgebracht, en op zijn vijftiende was hij duiklessen gaan nemen aan de duikschool in Henån. Na een aantal vervolgcursussen had hij een paar jaar later een internationaal geldig duikbrevet gehaald. Van zijn loon, en door de personeelskorting van zijn werk in de winkel, had hij zijn spullen kunnen inruilen voor een beter gekwalificeerde uitrusting, en hij maakte bijna het hele jaar door gebruik van de gelegenheid om te duiken wanneer hij op het eiland was. Het was zijn droom om ooit geld genoeg te hebben om ergens in warmer water te gaan duiken.

Toen Martin een baan aangeboden kreeg op de grote mosselkwekerij op Orust, had hij aan zijn ouders voorgesteld hun huis te onderhouden in ruil voor het gebruik als woning. Ze leken vooral opgelucht het onderhoud zelf niet meer te hoeven doen, en hij had onmiddellijk ontslag genomen.

Met toestemming van zijn ouders, en met geld dat hij verkregen had met de verkoop van zijn appartementje, had hij het huis met zorg gerenoveerd. Hij installeerde elektrische verwarming, verving een gedeelte van de oude jarenvijftigkeuken, moderniseerde de badkamer, schuurde de mooie houten vloeren en verfde alle grenen muren wit. Nadat hij het zijn eigen huis had gemaakt, had hij er op een nieuwe manier van gehouden. Het had iets schoons en fris binnen, alsof alles ademde, alsof er niets ouds was achtergebleven.

Op de dag dat Alexandra bij hem was komen wonen, had hij het gevoel gehad alles te hebben wat hij ooit wenste. Ze zouden een gezinnetje vormen. Martin was plannen gaan maken voor een eigen mosselkwekerij op kleine schaal. Het had een paar jaar geduurd, maar het was uiteindelijk werkelijkheid geworden, en in het begin had het er goed uitgezien.

En toen waren de problemen begonnen.

Alexandra had hij op een zaterdagavond ontmoet in Slussen, een hotelletje met een restaurant en livemuziek in de zomer, een paar jaar nadat hij zich op het eiland gevestigd had. Robert had lopen zeuren dat ze eens uit moesten gaan. Opgegroeid op Orust was hij al sinds de zomers uit zijn jeugd zijn beste vriend, en tevens was hij degene die Martin altijd mee op sleeptouw had genomen. Nadat Robert getrouwd was met Lia waren de vrienden niet vaak in de gelegenheid geweest om samen naar de kroeg te gaan.

Alexandra was degene die het eerste contact had gelegd. Martin had met een Budweiser alleen bij de bar gestaan toen ze op hem afwas gestapt om hem ten dans te vragen.

Hij had geaarzeld, hield niet zo van dansen.

‘Je kunt hier toch niet gewoon zo staan,’ zei ze terwijl ze naar hem lachte. ‘Dit is een danstent, hier moet je plezier maken. Mensen ontmoeten. Kletsen. Kom.’

Ze had hem de dansvloer op getrokken, en ze waren na afloop bezweet met een cola aan een tafeltje gaan zitten; Alexandra had nog moeten rijden. Robert werd aan de andere kant van de zaal in beslag genomen door een paar vrienden, hij kende bijna iedereen op het eiland. Alexandra en Martin hadden het vanaf het eerste moment leuk gehad samen. Zij, klein, blond en druk, was totaal het tegenovergestelde van hem.

Toen hij die avond thuiskwam was hij al verliefd geweest. Hij voelde zich zo licht door hun samenzijn, dat hij voor zichzelf niet had durven toegeven dat het hem ook een beetje bang maakte. Het was zo makkelijk om met elkaar te kletsen, over zichzelf te vertellen, elkaar aan te raken, dingen die hem normaal gesproken niet natuurlijk afgingen. Zou ze het met hem uithouden wanneer ze zijn ware ik leerde kennen? Of wás deze nieuwe, toegankelijke Martin zijn ware ik, die Alexandra nu in hem had wakker gemaakt?

Hoewel hij tegen de dertig liep had hij nooit een lange relatie gehad, een vriendin met wie hij serieus was geweest, iemand van wie hij zich kon voorstellen er de rest van zijn leven mee door te brengen. Maar kinderen had hij altijd wel gewild. Veel kinderen moesten er komen, hij wist uit eigen ervaring hoe eenzaam het zonder broers en zussen kon zijn, hoe stil.

Alexandra was bibliothecaris op Orust en reisde heen en weer vanuit Gotenburg, waar ze opgegroeid was en waar haar ouders nog steeds woonden. Ze had een aantal jaar samengewoond met een man, een politicus van de Milieupartij. Die relatie had ze onlangs beëindigd.

Ze had een directheid en een beweeglijkheid die Martins stille rust graag leken op te zoeken, nieuwe wegen vindend, als stromend water over ruwe stenen. Ze waren elkaar steeds vaker gaan zien. Bleven tot diep in de nacht op, luisiterend naar haar elpees terwijl ze zijn whisky dronken. Ze hadden het over keuzes gehad die in het verleden gemaakt waren en over dromen die er waren voor de toekomst.

Na minder dan een halfjaar was ze in verwachting geweest en bij hem ingetrokken.

*

Toen hij met de krant in zijn hand naar binnen ging, stond Adam met een slaperige blik rillend in de deuropening te wachten met Mulle in zijn armen. Martin gaf hem zijn gebruikelijke ochtendknuffel, en vervolgens gingen ze naar binnen, maakten samen het oude ijzeren fornuis aan en gingen pannenkoeken bakken.

‘Mag ik er chocoladepudding bij?’ vroeg Adam.

‘Ik weet dat je daarvan houdt, maar we hebben het niet in huis, we zijn het gister vergeten te kopen. Je mag het ook niet elke dag, het is snoep. Tandentrollen zijn ook gek op chocoladepudding, dat weet je wel, hè?’

‘En morgen dan?’

‘Misschien. We kunnen weer naar de winkel gaan, en morgen is het sowieso zaterdag.’

‘Is het vandaag dan dinsdag? Of vrijdagtelevisieavond?’

‘Vrijdag, het heet alleen vrijdag.’

Ze zaten een poos aan de ontbijttafel. Adam maakte schilderijen op zijn bord met jam en stukjes pannenkoek, Martin bladerde door de krant en luisterde met een half oor naar het nieuws.

Hij legde nog een pannenkoek voor Adams neus.

‘Heb je lekker geslapen vannacht, Adam?’

Adam dacht een poosje na en knikte toen.

‘Dan waren het dus niet Mulle en jij die in de tuin op draken aan het jagen waren? Ik dacht dat ik je paard hoorde hinniken.’

Adam giechelde en schudde zijn hoofd. Hij was gek op hun drakengrapjes. ‘Nee, ik sliep gewoon.’

De grote klok aan de muur tikte onvermoeibaar verder boven de keukenbank. Het kattenluikje klapte dicht in de hal en er kwam een grijsgestreepte poes de keuken binnengeschreden met een afgemeten en veeleisend gemauw.

Adam sprong van zijn stoel, liep naar het voerbakje van de poes en vulde het met een schep kattenvoer uit het blik dat ernaast stond.

‘Kijk eens, kleine Filifjonka,’ zei hij en hij aaide de poes voorzichtig over haar rug terwijl ze met een enorme trek begon te eten. ‘Heb je vannacht nog een muis gevangen? Of een drakenbaby?’

Buiten scheen een bleek zonnetje en Martin liet de ontbijtrommel in de keuken voor wat het was. In plaats daarvan kleedden ze zich aan om de tuin in te gaan. Toen het tegen twaalfen liep, waren ze twee uur buiten geweest. Martin had in het schuurtje gereedschap opgeruimd dat hij niet gebruikte, door de vorst aangevreten, halfvergane bladeren uit het grasveld en de bloemperken geharkt en een van de wanden van de composthoop overeind gezet, die in elkaar aan het zakken was.

Er hing nu een dik, gelijkmatig wit wolkendek aan de hemel.

‘Heb je trek?’ vroeg hij aan Adam, die bij het speelgoedfornuis een slakkensoep met dennennaalden en glitter aan het bereiden was.

‘Ik heb hier toch eten.’

‘Weet je zeker dat je niet iets anders wilt dan soep?’

‘Een beetje. Een zoet broodje. Ik wil een zoet broodje.’

‘Ik denk niet dat we zoete broodjes hebben, maar ik kan boterhammen smeren,’ zei Martin. ‘En warme chocolademelk maken. Dan kunnen we bij het water picknicken.’

‘Jaaa, dat wil ik!’ zei Adam en er verscheen een brede glimlach op zijn gezicht.

‘Mooi,’ zei Martin. ‘Pak je emmer maar, dan ga ik binnen de picknickmand klaarmaken.’

‘Mag ik mijn fiets mee?’

‘Nee, je weet dat dat niet gaat, het is veel te glad in de winter, daar hebben we het over gehad, hè?’

Vlak voordat de eerste sneeuw was gevallen had Adam leren fietsen, en hij kon maar moeilijk accepteren dat zijn driewieler tot de lente was weggezet.

‘En Mulle?’

‘Nee, laten we Mulle thuislaten. Dan wordt hij niet nat bij het water, je weet hoe het daar spettert. En we hebben hier iemand nodig die op het huis past als wij weg zijn.’

Adam knikte ernstig.

Even later waren ze klaar om te gaan. Martin had een mand klaargemaakt met koffie, chocolademelk, boterhammen met kipsalade en twee bananen, en Adam had zijn rode plastic emmertje bij zich.

Martin zag voor zich hoe hij op het bankje naar Adam zou zitten kijken terwijl die zoals altijd stenen aan het verzamelen was. Hij had inmiddels een flinke verzameling, die hij bewaarde in een oude trommel onder zijn bed. De ‘alderbeste’ lagen op het tafeltje in de televisiekamer op een kristallen schaalpje met water. Het was een beginnetje van het aquarium dat Martin Adam beloofd had wanneer hij iets groter was. In plaats van een hond, hoopte Martin, maar dat had hij natuurlijk nooit hardop gezegd.

Net toen ze naar buiten stapten, ging de telefoon. Er belde tegenwoordig haast nooit meer iemand op de vaste lijn, alleen hun ouders soms, en af en toe een verkoper. Martin overwoog hem te laten rinkelen, maar bedacht dat als het zijn moeder was, hij haar zou kunnen vragen wat chocoladepudding mee te nemen, dan hoefde hij niet naar de winkel. Ze zouden later die dag op bezoek komen.

‘Wacht hier maar even,’ zei hij tegen Adam.

‘Oké.’

‘Ga zolang maar met deze spelen, ik kom zo,’ zei hij en hij gaf Adam een oude mobiele telefoon die op de plank bij de buitendeur lag.

Adam keek hem aan met zijn grote blauwe ogen. Vervolgens liep hij weg, de telefoon in zijn ene hand en het plastic emmertje in de andere, ging onder aan het trappetje bij de voordeur zitten en begon op de knopjes te drukken.

Martin hoorde zijn zachte stemmetje toen hij de keuken in liep.

‘Een, twee. Viej, twi... Halloooo, draak...’

‘Martin.’

‘Dag Martin.’

‘Hoi pap.’

Het bleef een poos stil. Ze hadden nooit ongedwongen met elkaar kunnen kletsen.

‘Is er iets gebeurd? Gaat het goed? Heeft mama...’

‘Hier gaat het goed. Ik dacht alleen... ik wilde eens vragen... Nu je moeder er niet bij is... hoe gaat het met de kwekerij? Groeien ze goed en zo, de mosselen, bedoel ik? Geen problemen?’

‘We staan net op het punt...’ Martin wierp een blik door het matglas van de buitendeur en ving een glimp op van Adams groene jas op het trappetje.

‘Je weet dat ik het niet zo doordacht van je vond om je baan op te zeggen en zelf iets te beginnen, dat heb ik je ook gezegd. Riskant.’

Martin haalde diep adem. Hij had geld van zijn ouders geleend om de mosselkwekerij op te starten, maar het was allemaal niet gelopen zoals gepland. Hij voelde zich overrompeld, en raakte verward in een lang verhaal over waarom

het niet werkte, zonder de grootste problemen bij naam te noemen. Hij wilde zijn ouders niet ongerust maken.

‘Het komt wel goed, het heeft gewoon iets meer tijd nodig,’ rondde hij zijn uitvluchten af.

‘Als je geluk hebt mag je terugkomen op de kwekerij van Sven, hij heeft altijd mensen nodig.’

Martin deed zijn ogen dicht. *Wrijf het er gewoon maar in, pap.* Hij voelde de gal omhoogkomen. Nog even en hij zou iets zeggen wat de relatie met zijn vader nog ongemakkelijker zou maken.

‘We moeten het er een andere keer maar over hebben, Adam zit op me te wachten. We zien elkaar over een paar uurtjes. Dag.’

Hij drukte het gesprek weg en bleef staan peinzen. Wat wilde zijn vader eigenlijk? Hij was niet het type dat gewoon belde om wat te kletsen; normaal gesproken was het bijna altijd zijn moeder die belde. Waren er geruchten dat er problemen waren met de kwekerij? Zijn vader had natuurlijk nog altijd veel contacten op het eiland. Martin schudde het onbehaaglijke gevoel van zich af en liep het trappetje op, waar hij de mand optilde.

Hij zag het meteen. Het groene gewatteerde jack dat hij door het glas heen gezien had bevatte geen Adam. Hij moest zijn jas uitgetrokken hebben en eruit gekropen zijn, zodat de stijve gewatteerde stof rechtop was blijven staan, leunend tegen de traptrede erachter. Op het moment dat hij ernaar keek zakte de jas door een windvlaag ineen.

Martin keek op en zag alleen maar bomen.

‘Adam?’

Eerst liep hij steeds harder roepend om het huis heen. Naar de schommel. Niemand. Naar de zandbak. Niemand. Hij holde naar de struiken waar ’s zomers altijd egels waren.

Ook niemand. Hij keek in het schuurtje om te kijken of de driewieler er nog stond, en ja, die stond er.

Vervolgens rende hij de weg op en keek beide kanten uit: geen Adam. Daarna dwaalde hij een minuut of wat tussen de bomen, een paar stappen die kant uit, een paar stappen de andere kant uit, zijn geroep steeds gespannener, zijn hartslag steeds vlugger. Uiteindelijk rende hij richting de zee. Hij struikelde over wortels, gleed uit, strompelde over stenen. Hij passeerde het bosje rechts en liep door naar het water.

Het waaide hierbeneden, de kracht van de golven op de rotsen galmde in zijn hoofd.

Er flitsten beelden door hem heen, hij formuleerde steeds paniekerigere smeebedes dat Adams onbekommerde gezicht elk moment op zou duiken, daar, bij de steiger, gebogen over een verzameling gladde stenen, of daar, achter die grote struik, of zodra hij om die rots heen liep daar verderop. Maar waar Martin zich ook naartoe draaide, het was er stil en leeg en er was geen Adam.

Plotseling zag hij iets anders, onderaan bij de grote steen die ze altijd als ijkpunt hadden – daar kun je duiken, daar is het diep. Het lichtte op als een vrucht uit een andere wereld, uit een boosaardige dimensie die zich nooit eerder met zijn werkelijkheid vermengd had, niet op deze manier.

In het water dreef Adams rode plastic emmertje.